

704

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

Бібліотека
Громади Кубаниця в ССР.

Хронолог. № 704

Системат. №

РІК ПРАЦІ

Українського Громадського Комітету

в ЧСР

ПРАГА, 1922

Digitized for Microsoft Corporation
by the Internet Archive in 2007.
From University of Toronto
May be used for non-commercial, personal, research,
or educational purposes, or any fair use.
May not be indexed in a commercial service.

Бібліотека
Громади Кубанців в ЧСР.

Хронолог. И *70%*

Системат. II

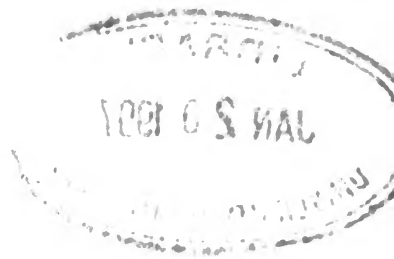
35

РІК ПРАЦІ

Українського Громадського Комітету

в ЧСР

101

РІК ПРАЦІ Українського Громадського Комітету в Чехословаччині.

І. Вступ.

Українська еміграція в Чехословаччині складається з різних елементів: старих емігрантів ще з часів першої революції, полонених, що не повернулися додому, інтернованих частин галицько-української армії і армії Української Народньої Республіки, а також з постійно прибуваючих збігців з Великої України, Галичини, Кубані, Буковини і навіть з Зеленого Клину. Рух збігців, доволі інтензивний, не зупиняється й досі.

Число українських громадян, що перебувають у Чехословаччині, ще точно не встановлено, бо вони живуть по різних документах; чеські установи реєстрували всіх збігців, різних національностей, з різних країн, просто як біженців, або „біженців з Росії“. Російські організації працювали, переводили різні „переписи“, „реєстрації“, куди попадали й українські громадяне, що, шукаючи допомоги, не мали іншого виходу, як йти до чужих організацій. Чеські організації, як „Rusky Komitet“ під проводом д-ра Крамаржа, допомагали тільки „руським біженцям з Крима“, Чеський Червоний Хрест допомагав взагалі біженцям, не одріжняючи національностей. Американські організації У М С А і Місія Методистів також допомагали біженцям з Росії, але вся акція носила характер допомоги „руським“ біженцям, тому дійсний характер еміграції цілком не виявлявся, всі організації — російські, чеські, американські були переконані, що еміграція в Чехословаччині складається з росіян, бо Українці не мали своїх окремих організацій, окремої реєстрації і тинялись по чужих організаціях під видом руської еміграції.

України - інтерновані жили по таборах, організовані по таборовому, і були під опікою Військового Міністерства, котре тримало їх по таборах або відпускало на роботи організованими групами під назвою „pracovné oddélení“ (робоча сотня), що-ж до біженців цивільних, які складали поважне число, то ними опікувались усякі організації, тільки не українські, бо цих останніх не було. Допомога, яку давали політичні представництва (торік їх було вже аж три: дипломатична місія УНР, совітська місія Укр. Черв. Хреста, представництво ЗУНР), була невелика, не систематична, а на весні 1921 року ця допомога вже не мала реального значіння. Тим часом, як цивільна еміграція росла, безпомічність її з протягом часу більшала, безпорадність ставала болючою.

Організація УГК

М. Ю. Шаповал і Н. Я. Григоріїв взяли на себе ініціативу організації українських емігрантів з метою захистити їх правне становище, як громадян і людей, в самоорганізації біженства віднайти ґрунт для діяльного несення допомоги беззахистному людові.

З цією метою М. Ю. Шаповал і Н. Я. Григоріїв розіслали листи до окремих громадян, що в тій чи иншій ролі займались громадсько-культурною працею і належали до організацій: Української Академічної Громади, Жіночої Секції УАГ, місцевої організації УСС, Драгоманівського кружка і т. д. Ініціативні збори відбулись у травні 1921 р.; вони одногolosно признали необхідність громадської організації еміграції та доручили скласти проект Статута, що 5 червня був другими зборами прийнятій і підписаний десятима фундаторами. 1-го липня 1921 року Статут Українського Громадського Комітету ствердила „Zemsk'a Politick'a Sprav'a“ за згодою Міністерства Внутрішніх Справ ЧСР.

7 липня відбулись Установчі Збори УГК, на яких були присутні члени-фундатори та запрошені представники організацій.

Ці збори УГК вибрали Управу УГК в складі: Голови Комітету М. Ю. Шаповала й Членів Управи Н. Я. Григорієва і проф. О. К. Мицюка. Намічено було також загальний плян праці та доручено Управі переводити його в життя.

Плян праці УГК

В загальних рисах плян праці УГК був прийнятий такий:

а) в'яснити число еміграції, її матеріяльний і культурний стан і відповідні потреби, а для цього переводити реєстрацію і на анкетні картки записувати потрібні дані;

б) дбати про правну допомогу: здобувати право на побут, в'їзд і виїзд Українців, які того потребуватимуть;

в) дбати про матеріяльну допомогу: улаштувати притулок, щоб було де ночувати і взагалі для тимчасового перебування прибуваючих; давати харч;

г) головню звернути увагу на трудову допомогу, підшуковуючи працю для безробітних, індивідуально, або при змозі влаштовувати працю гуртову: артілі, свої майстерні то що;

д) улаштувати допомогу медично-санітарну, дбаючи про поміч хворим взагалі, інвалідам, жіноцтву, дітям і не здатним до праці зокрема;

е) нарешті: звернути увагу на культурно-просвітні потреби біженців, дбаючи про забезпечення студентства і шкільної молоді, а також про влаштування здібних людей до продовження й закінчення освіти; поруч із тим знайти можливість для постачання біженцям книжок, часописів то що.

Відповідно до цього Управа УГК на протязі року організувала такі відділи, на котрі й були покладені вищевказані обовязки та виконання ріжних функцій (номенклатура відділів подається в такому вигляді, як вона устанувилась після де-яких змін на 1 липня 1922 року):

1. Секретаріят УГК (Секретар і дві помічні сили).
2. Відділ організаційний (управитель).
3. Відділ опікування (управитель).
  - а) секція статистично-реєстраційна (помішник);
  - б) Бюро праці (помішник).
  - в) Переходова станиця (комендант);
  - г) Одягова і матеріяльна допомога.
4. Відділ Медично-санітарний (управитель лікар і лікар асистент).
5. Відділ культурно-просвітний (управитель).
6. Кооперативне Бюро (управитель).

7. Відділ по справах Української Господарської Академії (управитель).
8. Відділ Фінансово-рахівничий (бухгалтер і скарбник).

Окрім того, працювали спеціальні, обрані УГК комісії:

1. Комісія допомоги голодуючим на Україні.
2. Комісія допомоги студентству.
3. Комісія по влаштуванню „Української Хати“.
4. Комісія допомоги українським ученим.
5. Комісія виставочна.
6. Організаційна Комісія Академії.
7. Комісія допомоги жіноцтву й дітям.

І. УПРАВА І СЕКРЕТАРІЯТ.

Протягом року в складі Управи відбулися зміни, а саме: замість проф. О. Мицюка, що вийшов з Управи в січні 1922 р., загальні збори УГК 17 січня 1922 р. обрали доц. д-ра Б. Матюшенка.

За рік відбулося 8 загальних зборів, що взяли 13 день. Управа мала 81 засідання, на котрих було розглянуто 528 справ. Інтензивність роботи Управи, коли брати число засідань і число розглянутих справ, представляється так:

		засідань	рішень	справ
1921 р.	липень	6	36	36
	серпень	14	81	104
	вересень	6	39	73
	жовтень	5	33	43
	листопад	3	23	23
	грудень	4	10	10
1922 р.	січень	8	35	35
	лютий	6	27	27
	березень	8	36	36
	квітень	5	34	34
	травень	7	34	39
	червень	9	68	68

засідань 81 рішень 456 справ 528

З лютого місяця Члени Управи, окрім того, приймали участь у засіданнях Організаційної Комісії Академії, яких відбулося 12, і розглянуто справ 35.

Відповідно до того Секретаріят полагодив 3150 справ, кожна з їх вимагала пересічно 1—3 листи, цеб-то разом не менш 7000 листів, в тім числі 63 меморандуми до ріжних установ і організацій; полагоджено 695 прохань про право побуту в ЧСР, 72 справи про право в'їзду. Щоденних одвідин в УГК пересічно треба рахувати не менш 10—30, а тому за рік було одвідувачів не менш 10000, не рахуючи ріжних зборів, що відбуваються в помешканні УГК майже що-дня.

Секретарем УГК з дня його закладин до 1. XII. 1921 був Г. М. Грицай; з 1. XII. 1921 до 1. IV. 1922 К. І. Коберський, а з 1. IV. до останнього часу знов Г. М. Грицай.

II. ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ.

Потреба мати окремий відділ, що переводив би кожний задум у першій фазі його виконання, відчувалась дуже гостро цілий рік, але такі обовязки силою обставин виконувала Управа УГК, доручаючи переведення початкової організації всякої більш-менш важної справи всім головним співробітникам Комітету, переважно-ж управителеві Організаційно-Регістраційного відділу, але реєстрацію, станицю і бюро праці Управа УГК звела нарешті в один відділ Опікування, визволивши Організаційний відділ од біжучої праці та доручивши йому весті чисто-організаційну роботу, якої в наступному році передбачається багато, особливо в сфері організації трудових елементів еміграції, розкиданих по роботах по всій Республіці.

Відділом керує інж-ліс. М. С. Косюра, доцент Укр. Господ. Академії.

Організаційний відділ вів зносини з провінціяльними організаціями (Допомоговий Комітет в Ясіню, Комітет допомоги біженцям в Ужгороді, Українська Колонія в Братиславі, Укр. Т-во „Просвіта“ в Моравській Остраві то-що), здійснюючи через їх в міру можливости допомогу біженцям.

Одною з задач одділу є ознайомлення чеського суспільства з народом, господарством і культурою України, що відділ здійснював ріжними способами. У травні цього року в Празі відбулась сільсько-господарська виставка, на якій УГК улаштував Український відділ. Головним

експонатом були карти, діаграми, мапи та книжки, що характеризували Україну з усіх боків, докладно представляючи територію, населення, господарство в усіх галузях (між іншим і кооперацію). 26 мап і діаграм дали змогу чеським громадянам познайомитись з Україною ґрунтовно, одвідувачам роздано більше 5000 каталогів українського відділу. За влаштування відділу УГК був нагороджений почесним дипломом. Після Празької виставки УГК був запрошений узяти участь у інших виставках (у Брно, Братиславі та ін. містах). УГК мав можливість використати тільки запрошення до м. Братислави, де на липневій виставці улаштував Український відділ, і через своїх представників організував два виклади про стан економічно-господарських умов на Україні та про напрям бажаних зносин України з ЧСР-ою.

III. ВІДДІЛ ОПІКУВАННЯ.

A. Регістраційно-статистична секція.

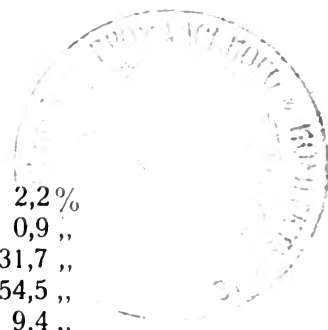
На обов'язку цієї секції лежить переводити реєстрацію біженців, вести статистичну зводку даних реєстрацій, дбати про здобуття документів на право перебування біженців в ЧСР.

Зпочатку цю справу вів член УГК С. Веретка, а з січня 1922 веде д. Віталій Левицький. Секція реєструє новоприбулих емігрантів, коли вони звертаються до УГК за допомогою.

Протягом 10 місяців (реєстрація почалась з 16 серпня 1921 року) зареєстровано 2178 осіб (на 2023 картки), з яких жінок 212 душ або 11,5%. 155 душ зареєстровано без занесення всіх даних до картки, тому точні відомости даються лише про 2023 особи, що представляються в такій статистичній характеристиці:

I. Соціальний склад української еміграції:

селян	1226	душ або	61,3%
робітників	214	„ „	10,5 „
інтеліг. фахів	401	„ „	20,0 „
землевл. і промис.	109	„ „	5,2 „
торговців	53	„ „	2,0 „
інших	21	„ „	1,0 „
	<hr/>		
	2023		100,0%

2. Вік.

од 1 до 7 років	— 54 особи	або 2,2%
„ 7 „ 14 „	19 „ „	0,9 „
„ 15 „ 24 „	629 „ „	31,7 „
„ 25 „ 34 „	1096 „ „	54,5 „
„ 35 „ 54 „	198 „ „	9,4 „
„ 55 і вище	21 „ „	1,0 „
не установлено	6 „ „	0,3 „
	2023	100,0%

3. Освіта.

неписьменних	199	9,5%
втім числі дітей до 5 років 43.		
ледве письменних	356	17,5 „
скінчили не більше:		
вищ. почат. школи	399	19,6 „
незакін. серед. шк.	174	8,5 „
з середньою освітою зак	655	32,5 „
фахова освіта: нижча	52	2,5 „
середня	79	3,7 „
вища	75	3,6 „
не установлено	36	1,6 „
	Разом 2023	100%

4. Відкіль прибули:

бувші полонені	138	6,4%
з Польщі	819	40,4 „
з півд.-європ. держав	145	7,2 „
з інших країн	900	45,0 „
не установлено	21	1,0 „
	Разом 2023	100%

5. Національний склад:

Українців	1816	90,8%
Москалів	15	0,7 „
Чехів	24	1,2 „
Поляків	3	0,1 „
Жидів	48	2,4 „
інших націй	15	0,7 „
не установлено	2	0,1 „
	Разом 2023	100%

6. Територіяльне походження:

З Правобережної України	575	28,5 %
„ Лівобережної України	464	23,1 „
„ Бесарабії	11	0,5 „
„ Кубані.	18	0,8 „
„ Зеленого Клину (Амур).	2	0,1 „
„ Галичини	873	43,5 „
„ Буковини	23	1,1 „
„ інших земель	46	2,3 „
„ не встановлено.	2	0,1 „
	<hr/>	
Разом 2023		100 %

7. Родинний стан:

жонатих	336	16,7 %
вдівців	26	1,3 „
розведених	5	0,2 „
нежонатих і не маючих родини на еміграції	1620	80,8 „
	<hr/>	
Разом 2023		100 %

8. Студентів . . . . . 564 особи.

З вищевказаного числа звернулися з проханням про здобуття їм на право перебування:

документів . . . . . 817 осіб (40,8%).

Фотографічні картки до документів (по 3 на особу) злагоджено на кошт УГК

Інші мали документи, видані тими чи іншими українськими інституціями.

Б. Бюро праці.

Зпочатку було заложено, як окремий трудовий відділ (керував п. М. Кондрашенко), який потім був зведений до трудового вюро для підшукування індивідуальної праці (керував С. І. Гольдельман), нарешті вюро праці приєднано, яко секція, до відділу опікування. Раніш як помішник при відділі, тепер яко керуючий цим Бюро є п. І. Маслюк, що працює з осени 1921 року і веде справу приміщення біженців на працю.

Видано на проїзд до місця праці за ½ року:				
від	2— 9	кор.	148 особам	— 1032,90 к.ч.
„	10— 24	„	202 „	— 3582,80 „
„	25— 49	„	114 „	— 3968,20 „
„	50— 99	„	54 „	— 3448,00 „
„	100—299	„	76 „	—10328,70 „
	500	„	1 „	500,00 „

Разом 596 ос. 22855,60 к. ч.

Підшукано працю . . . . . 1677 особам.

Для характеристики роботи Бюро подаються дані за друге півріччя (з 1 січня по 30 червня 1922 року):

З приміщених на роботу за півроку 847 осіб перейшло через Бюро УГК — 325 чоловік і 7 жінок, що, шукаючи або переміняючи місце праці, з'явилися 147 разів. Інші особи (бувші полонені і т. п. одержали трудову допомогу при допомозі інших звязків).

Післано на працю: хліборобську 297 осіб, лісову 5, доглядачів поля 3, садівників 1, візником 1, слуг 2, машинистів 2, цегельників 1, столяр 1.

Не знайдено праці для 8 фаховців.

Післано на працю один раз 234 робітники

двічі	47
тричі	19
чотири рази	3
пять разів	6
сім разів	2

Поступило замовлень в Бюро УГК просто від господарів 150 раз, від чеських Бюро по умові з УГК — 297.

Професійний склад, одпроваджених на працю за друге півріччя:

хліборобів	235	жінок хліборобів	7
чорноробів	12	електротехників	2
студентів	22	теслярів	2
агрономів	2	шевців	5
садівників	2	столярів	3
шоферів	2	різників	4
кочегарів	2	шлюсарів	7

Мирошників, гарбарів, наборщиків (складачів), пекарів, токарів, бляхарів, ковалів, ляборантів, землемірів, торговельників, поміщиків, залізничників, журналістів, нафтових вертачів, кіно-ляборантів і перукарів — по одному.

Соціяльне походження робітників.

Сільсько-господарських робітників . . .	237
підручних робітників	18
ремісників	34
інтелігентів	26
жінок	7

Умови праці.

Бюро праці УГК посередничало між робітниками і працедавцями тільки в справі підшукування праці. Умов праці установлювати не могло. Зібрані відомости від робітників вказують, що на сільсько-господарських роботах платня була ріжна: в літі платилось 1 кор. за годину праці, тепер знижується до 150—200 чк. в місяць. Опріч грошей, господарі дають харчі та помешкання, зрідка й одежу. Зімою 100—130 к. місячно, харчі й помешкання.

Попит праці.

В сільському господарстві попит буває найбільший у березні та квітні, і з половини липня до осені; зімою попит зовсім малий. Лісове господарство — попит зімою. В промислових підприємствах попит не рівний і непевний. Через промислову кризу та безробіття чеські професійні робітничі спілки наших робітників до праці не допускають.

В. Переходова станиця УГК в Празі.

(на Pohorelci, військовий барак ч. 5).

Улаштована на 60 осіб, котрі мають окремі ліжка, з сінниками, подушками, простирадлами, покривалами. Ближче завідування виконує з осені 1921 р. п. Л. Клименко.

1. На станиці дістало притулок за рік 1569 осіб;

2. Видано їм обідів 11611 на суму 103 154,72 корон.

Пересічно на 1. особу прийшлося 10,3 обідів, вартість

I. обіду — 6,48 кор.

На одну особу харчів дано — на 65 кор. чes. *)

Г. Допомога одягом.

За рік видано одяг на 998 осіб.

За рік обув (черевики) — на 291 особу, в тім числі одяг і обув разом одержали 81 особа. Усього за рік одержали одягову допомогу 1208 душ.

*) По 1. X. 1922 р. на станиці дістало притулок 1794 р. особи, яким видано 17420 обідів на сумму 143817 к. ч.

	Видано		за рік:		по 1. X. 1922 р.	
	шт.	шт. по 300	к. ч.	к. ч.	к. ч.	к. ч.
Кожухів	108		32400	к. ч.	108	32400
шинелів	183	120	32960		183	21960
бушлатів	83	120	9960		93	11160
піджаків	238	25	3570		282	7050
гімнастборок	108	120	12960		149	13000
штанив	476	65	30875		537	34805
снодніх	18	65	1170		10	1170
сорочок	185	65	12025		105	12025
брилів	205	10	2050		209	2290
кепок	36	10	360		44	440
сфетрів	136	120	16320		136	16320
шалів	147	120	17640		147	17640
черевиків	351 пар	120	42120		425	51000
сінників	1					
манишок	2					
краваток	2					
комірців	2					
шпоньок	4					
рушників	3					

Разом 937 предметів
351 пар черевиків*).

Переходова станиця є одною з більш важних помічних установ УГК, тому стан її завжди був об'єктом пильности й уваг УГК. Оцінку стану станиці було зроблено на інспекційному огляді з боку влади, про що видано таке свідоцтво:

(Переклад) „Посвідка“. При огляді бараку ч. 5 Української переходової станиці знайшов усе гаразд. Видно скрізь бажання досягти призначеної мети та утримувати лад і чепурність. У Празі 27 червня 1922. Курінний майор Одржіх Сватош р. в.

Д. Шевська і кравецька майстерні при Переходовій станиці УГК.

Опріч видачі одягу і взуття біженцям було визнано доцільним організувати вищеназвані майстерні для переробки ношених річей і для полагодження одяжі, чобіт і черевиків.

Шевська майстерня оборудована потрібним струментом на суму 400 кор., поставлено двох майстрів, яким забезпечено помешкання, харчі і платню по 400 кор. місячно за 8-годинну працю в робочі дні.

*) По 1. X. 1922 р. видано одягу на 1148 осіб; видано взуття на 425 осіб. В тім числі одяг і взуття одержало 104 осіб. Допомогою одягом або взуттям покористувалося 1305 осіб.

Підчинка одержі й узуття для біженців, що перебувають на станиці, була безплатна: з біженців нічого не береться ні за роботу, ні за матеріяли. Для сторонніх осіб, українських громадян, вартість підчинки бралась на 20% нижче мійських цін, а для студентів на 50% менше.

Шевська майстерня розпочала свою працю з 1. XI. 1921 р. і за десять місяців зробила: підбито підметок і набойок, або підшов до 279 пар, зроблено ріжних полагоджень 170 пар черевиків, пошито нових черевиків 15 пар., чобіт 2, перетягнуто зі старих черевиків і зроблено здатних до ужитку 55 пар.*)

Кравецька майстерня має інвентарю на суму 2290.50 (у тім числі машина для шитва вартістю 1851.10 кор.). Працював один майстер, на умовах і з платнею, як швець, з 1 жовтня 1921 р., і за 9 місяців зроблено: пошито нових плащів 2, перешито старих плащів 18, старих костюмів 17, піджаків 21, штанів 24, пошито нових жилетів 2, зроблено ріжних поправок до 62 річей, випрасувано костюмів 6.

IV. МЕДИЧНО-САНІТАРНИЙ ВІДДІЛ.

Медично-Санітарний відділ розпочав свою працю з 12 серпня 1921 р. в особі одного лікаря-біженця, що з'явився в УГК, пошукуючи праці й одержавши її в формі доручення zorganizувати лікарську допомогу иншим біженцям. Д-р С. М. Літов розпочав цю працю і вів її цілий рік, спочатку сам, а згодом лікарські сили збільшились так, що наприкінці року працював: лікар-управитель одділу (Д-р Літов), лікар-асистент Д-р Гончаренко та ще 4 лікарі, про що далі буде ще зазначено.

Медично-Санітарний Відділ, починаючи свою працю, знаходив, що вона буде провадитись більш продуктивно та корисно, коли його праця поділиться поміж окремими секціями. Зпочатку існування медичного відділу було

*) По 1. X. 1922 р. підбито підметок, набойок або
підшов . . . . . 338 пар.
зроблено ріжних полагоджень 203 „
пошито нових черевиків . . . . 15 „
„ „ „ чобіт . . . . . 2 „
перетягнуто старих черевиків . 85 „

три секції: 1. санітарно-гігієнічна, 2. лікарська та 3. охорони жінок та дітей. Починаючи розглядати працю за минулий рік, приведемо її по секціях.

А. Санітарно-гігієнічна Секція.

Згідно постанови Управи, всі збігці, прибуваючі до станиці, раніш на „Уезді“, а потім на Pohorelci, мусять бути оглянені лікарем Комітету. Медичний відділ проводить цю постанову, відокремлюючи хорих, звертаючи особливу увагу на хвороби, котрі могли б уявляти з себе небезпеку для решти збігців.

Найбільшу увагу відділ звертає на ізоляцію венерично-хорих, особливо люетиків. Побут на станиці та харчування їх там зовсім заборонені. Люетиків направляють через Чеський Червоний Хрест до клініки проф. Шамберга, де обовязково робиться аналіз крові (Вассерман). В разі позитивної реакції вони залишаються в клініці на лікування, де, пройшовши курс лікування, направляються через поліційний уряд та Комітет на працю, де лишаються під доглядом місцевого лікаря. За весь час перейшло 72 венеричних хорих. Хорі на *ulcus molle* та *gonorrhoea* лікувались амбуляторно раніш в університетських клініках, а потім на *zdravotni stanice C.S. Cerv. Křiže*. При шкіраних хоробах — місцевий процес лікується амбуляторно, загальний — у клініці. Трахоматозні — одразу приміщувались до клініки. Туберкульозні з присутністю баціл Коха, після позитивної туберкулінової реакції, чи після рентгеновського просвітлення, росташовувались по лікарнях та санаторіях.

Після огляду збіглець обовязково мусить іти до лазні, а коли помічалась присутність паразитів, то і до дезінфекції на Буловку. Лазнями користувались мійськими та військовими. Мійська лазня на *Smichov*'і перепустила 600 біженців, військова 500. Кожному збігцеві видавався шматок мила. Після дезінфекції та лазні збіглець мав право вступити до переходової станиці.

Санітарно-гігієнічна секція дбала про одяг для біженців як раз у саму найскрутнішу добу в осени. Як раз у той час найбільше надходило біженців обідраних, голодних. Через Чеський Червоний Хрест удалось одержати теплі светри (150) та шалі (150), окрім того 300 комплектів білизни, деякий одяг (штани, піджаки, жілети) та

обува. Ці речі видавались тільки за посвідкою лікаря Комітету.

В зимі найбільш слабим та хворим видавали кожухи.

Що торкається до їжі збігців, то і тут медичний відділ робив усе, щоб підтримати ліпший стан здоровля збігців. Для цього він видавав побільшені харчі знесиленим подорожжю збігцям. Найбільш знесиленим давали відпочинок на довший час та відповідну їжу. Хорим видавали дієтичну їжу відповідно до кожного випадку окремо. Не обмежуючись тим, що міг дати Комітет, медичний відділ звертався до Місії Методистів та Чеського Червоного Хреста. Зокрема улаштовано було для студентів сніданок, де на протязі двох з половиною місяців харчувались студенти.

Б. Лікарська Секція.

Для регулярної допомоги збігцям при Комітеті була улаштована амбулаторія, в котрій приймались щоденно збігці від 9 до 2 години. Треба зазначити, що медичний відділ увесь час працював у контакті з Червоним Хрестом. Бажаючи провадити свою працю найбільш корисно, відділ, в окремих випадках, надсилав своїх хорих до університетських клінік та поліклінік, де можна було користуватись усіми засобами для огляду хорих. Зпочатку медичний відділ мав одного лікаря, з поширенням праці були закликані, як співробітники, ще лікарі: д-р Сисак по очних та внутрішніх хворобах, д-р Машнер по венеричних та шкіряних, д-р Гончаренко по хірургичних, д-р Гольденталь по жіночих та акушерству та д-р Гвоздик по зубних хворобах. Прикладаємо тут статистику руху хорих збігців по кількості та хворобах.

Як бачимо з вищеприложеної статистики, найбільше число припадає на грудні недуги. Що ж робилося в напрямі допомоги цим хорим? Усі хорі, хоч з малим підозрінням на туберкульоз, зараз же надсилались до Zdravotni Stanice ЧСЧ Хреста, де робились певні досліди для з'ясування специфічності цієї хвороби. Як тільки ставало відомо, що біженець має туберкульоз, Комітет його надсилав через ЧСЧ Хрест до шпиталів та санаторій. Звичайно, коли були місця по санаторіях, збігці приймались одразу, в інших випадках, дожидаючись черги, приходилось очікувати два-три тижні, а за цей час

	Всього	по разу	по двічі	грудн	хірургичні	шлунк.	венеричні	шкіряні	недокровн.	ревмат.	нервові	зубні	горло, вухо, ніс.	очі	інвалідн	інфлюєнца	жіночі	інші
серпень.	30	17	13	3	4	1	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	4
вересень	193	94	99	12	19	7	4	1	5	2	2	19	9	1	3	2	—	8
жовтень	338	253	85	80	23	9	9	6	15	6	4	24	10	5	3	4	—	43
листопад	258	185	49	49	18	3	13	5	4	6	5	17	10	7	—	1	—	47
грудень.	199	143	11	11	15	7	9	4	—	5	5	13	5	8	2	3	—	56
січень.	223	131	92	23	18	6	10	3	—	4	8	6	4	7	4	11	—	26
лютий.	219	136	83	38	17	5	7	4	1	7	3	8	9	10	3	2	2	21
березень	253	126	127	24	14	5	5	4	8	—	5	23	6	4	3	6	—	19
квітень.	295	135	160	31	20	5	7	7	9	3	6	19	8	8	5	2	1	4
травень.	350	174	176	40	30	8	5	13	7	6	8	20	8	16	4	3	1	5
червень.	245	207	38	18	17	17	3	7	7	3	3	11	8	5	3	2	—	112
по 1. X. 22.	2603	1603	1000	329	195	69	72	52	58	44	50	160	77	71	30	36	—	4 345
	3308	2066	1242	405														

медичний відділ дбав про краще відживлення цих хорих. Найбільш хорих було приміщено по таких санаторіях Na Pleši, Tuchoměřice, Bukov, де хорі тримались необмежений час, доки стан здоровля не давав змоги приступити до праці. Хорі на ревматизм надсилались до Pistan. Час перебування в санаторіях був від 1—2 місяців аж до 8-ми.

Приміщено по шпиталях та санаторіях, а також користувались допомогою Комітета збігці, приміщені в

Vseobecni nemoc.	37
Posadkov. nemoc.	5
Na Plesi.	7
Bukov.	5
Tuchomerice.	4
Nem. sester osebr.	3
Ochrana matek.	2
Jedličkov ustav.	2
Pistany.	2
Sterenberk.	1
Jedlickov sanat.	1
Prosevice.	1

Разом 81*)

Розглядаючи всіх хорих по рубриках, ми бачимо, що 22% хорує на грудні недуги. Це число свідчить про

*) По 1. X. 1922 р. вміщено в санаторії 91 особу.

значне поширення туберкульозу серед збігців. Боротися з цими недугами при умовах еміграції дуже тяжко, бо до лікарень приймають тільки при визначно виявленому туберкульозі з гарячкою та вибухами крові, а „звичайних“ туберкульозних приходиться лікувати амбуляторно.

Венеричні хвороби займають тільки 5%, з цими хворобами боротись легше з відкриттям амбуляторії при Чеському Червоному Хресті.

При медичному відділі була також опіка над інвалідами. Відділ став на ту точку погляду, що підтримувати інвалідів грошима та інше, не було б корисно, як для них самих, так і для Комітету. Шлях навчання якому небудь ремеслу — це була мета медичного відділу. Через Ч. Ч. Хрест удалось умістити двох інвалідів до *Ustavu Prof. Jedlicky* в майстерні, і вже через півроку ми маємо першу протезу, зроблену українськими інвалідами під доглядом та керуванням майстра. Ця протеза була зроблена українськими інвалідами для свого ж українського інваліда. Останні інваліди були приміщені ще до заснування Комітету інвалідів Ч. Ч. Хрестом, але ж Комітет і їм допомагав, відпускаючи кошти на купівлю трамвайних квитків, зроблення ортопедичної обуви та лікування.

В. Секція охорони жінок та дітей.

З огляду на характер еміграції, переважно чоловічий, жінок та дітей невелика кількість. Здебільшого вони разом з чоловіками розкидані по всій Чехії, а тільки мала частина проходила та зоставалась на довше під доглядом Комітета. При Комітеті була заснована секція охорони дітей та жінок на чолі з лікарем медичного відділу. Хорі діти уміщувались по шпиталях. На Різдво улаштована була Ч. Ч. Хрестом ялинка, на якій усі діти (14) одержали одяг, обува, білизну. Всі жінки та діти, що звертались до Комітету, уміщувались через Ч. Ч. Хрест до притулків: для робітниць на Уезді, для студенток на Голешовицах, де вони перебували до приміщення на працю чи на студії. Вагітні жінки надсилались до *Ochrany matek* на сојенци на *ostrovi Stvanice*, до після полог вони одержували все необхідне для грудної дитини. По весні почата акція приміщення дітей на літо по селах, що відділ почав провадити з кінця травня місяця.

Г. Аптека.

При амбулаторії зорганізована маленька аптека, де маються необхідні ліки для хорих. Матеріяли перевязочні та медикаменти відпускав переважно Ч.Ч. Хрест, частину ж купував УГК.

Примітка. На Різдво та Великдень Комітет відпустив деякі кошти на святочні подарунки хорим, уміщеним у шпиталях (їжа).

В. ВІДДІЛ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЙ.

Культурно-Просвітний відділ розпочав свою працю з вересня місяця 1921 р. Управителем відділу зпочатку до 1 листопада був доцент Р. М. Лашенко, а коли п. Лашенко перейшов на працю до Українського Вільного Університету, — провід відділом з 1-го грудня 1921 р. перебрав І. С. Паливода, котрий провадить працю й досі.

Плян діяльності відділу був ухвалений загальними зборами Українського Громадського Комітету.

Основним завданням відділу було дати можливість закінчити освіту тим емігрантам-Українцям, що не могли цього зробити на Україні через несприятливі обставини.

Допомагаючи цій категорії емігрантів правно, матеріально, медично, нарівні з іншими категоріями емігрантів, Український Громадський Комітет допомагав через Культурно-Просвітний відділ при вступі бажаючих студіювати до шкіл Чехо-Словацької Республіки, як рівно ж і до українських шкіл, заснованих на еміграції. За минулий неповний рік при допомозі Культурно-Просвітного відділу УГК вступило до вищих шкіл ЧСР та до Українського Вільного Університету 126 осіб, до середніх чеських шкіл 14 осіб, до матуральних курсів 48 осіб, на автомобільно-тракторні курси 8 осіб. Коли до цього додати 226 осіб, прийнятих до Української Господарської Академії, то загальна кількість українських емігрантів, що можуть продовжувати свою освіту, завдяки допомозі УГК, виявиться в цифрі 422*).

Грошова допомога студіюючим Українцям-емігрантам, яка за минулий рік досягла загальної суми 87176 к. ч.

*) По 1. X. 1922 р. улаштовано Укр. Гр. Ком.: 1) до Укр. Вільн. Унів. — 148; 2) до середніх чеських шкіл — 75; 3) на матуральні курси в Подєбрадах — 126; 4) в Укр. Господ. Акад. — 232; 5) на автомобільно-тракторні курси — 11. Усіх — 594.

80 г., видавалась на подорож до школи, на прожиття під час вступних іспитів, на підручники, на наукові екскурсії, на лікування, на поліпшення харчів анемичним і тим, хто переніс тяжку хворобу і т. и.

Аби допомогти підручниками більшій кількості студіюючих українських емігрантів, Громадський Комітет закупив певні підручники й видає їх у міру потреби на користування. Так само зроблено з технічними приладдями для студіюючих в технічних школах. На купіелю підручників за минулий рік витрачено 4520 к. ч., і ними користувалося 132 особи; технічного приладдя придбано на 1740 к. ч., яким користувалося 36 осіб, поверх цього на підручники для матуральних курсів у Йозефові видано 600 к. ч.

Щоб дати українським емігрантам можливість читати книжку, Громадським Комітетом заснована бібліотека. Книжками можуть користуватися всі емігранти, що перебувають у Празі, книжки висилають також поштою в ті місця, де емігранти перебувають групами. На перше липня 1922 р. бібліотека складалася з 548 назв книжок і журналів на загальну суму 13868 к. ч. 5 гел. Бібліотека мала 284 постійних читачів і за минулий рік видала книжок 2260 раз. Для перебуваючих на перехідній станиці засновано окрему бібліотеку при станиці.

Дублікати книжок бібліотеки УГК надіслано до Київської Академії Наук.

З заснуванням Української Господарської Академії в Подєбрадах приступлено до утворення фахової бібліотеки при Академії.

Культурно-Просвітний відділ УГК упоряджав прилюдні лекції й діспути. Так відчитано були лекції на теми: „Від III інтернаціоналу до III Риму“ — М. Ю. Шаповал, „Лісова справа на Україні“ — М. С. Косюра, „Історія Української Правничої Творчости“ — Р. М. Лашенко; діспут — „Національне питання“; доклад В. Д. Коваля — „Про становище на Вкраїні“.

Для ознайомлення чеської публіки з українським театром був запрошений український театр з Ужгороду, на чолі з відомим директором театру М. К. Садовським, який впорядив у Празі 10 вистав.

В роковини смерти Т. Г. Шевченка при участі представника УГК упоряджена була академія, а пізніше концерт пам'яті Великого Поета.

Громадський Комітет матеріально піддержував культурно-просвітні організації, які утворились у ЧСР: Артистично-Художній Клуб у Празі, Просвіту в Ужгороді, Просвіту на Моравській Остраві та інші.

Для українських емігрантів, що бажали навчитися чеської мови, Культурно-Просвітний відділ упорядковував курси чеської мови, яких відбулося 2 цикли при 42 слухачах.

Плян видавничої діяльності УГК через несприятливі умови не був здійснений: видано лише 4 числа „Громадського Вістника“. Для здійснення наміченого пляну в цій галузі Громадський Комітет робить дальші заходи.

Окрім всього зазначеного Культурно-Просвітний відділ Українського Громадського Комітету брав участь: в Комісії по утворенню Сільсько-Господарської Академії і матуральних курсів в Подебрадах, і

в Комісії по улаштуванню Українського відділу на Господарській виставці в Празі.

VI. КООПЕРАТИВНЕ БЮРО.

Кооперативне бюро складено 10. IX. 1921 р. з кооператорів: Б. Мартоса, Н. Григорііва, Г. Грицяя, О. Мицюка, С. Ріпецького, М. Шаповала, М. Балаша. Директором Бюро вибрано Б. Мартоса. Бюро провадило інформаційну працю, допомагало українським кооператорам орієнтуватися в місцевих обставинах, спроектувало влаштування кооперативних курсів, але здійснити їх не довелось через брак коштів, однак кооперативну науку було перенесено до Господарської Академії, в якій на економічному відділі відкрито спеціальний кооперативний підвідділ.

Бюро зробило заходи, щоб українською мовою було видано справочник про культуру і господарство Чехословаччини. Відповідні урядові й громадські чеські інституції віднесли дуже прихильно до цього наміру і реально допомогли для його здійснення.

VII. УКРАЇНЬСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ.

Велике число української інтелігенції на еміграції примушувало УГК подбати, щоб перебування на еміграції не залишилось без добрих наслідків для українського народу. Не порожнє, опустошуюче душу політи-

канство, а реальні культурні здобутки в науці і техніці — ось що, на думку УГК, мусіло прийти на чергу дня. Не тільки врятувати фізично, але й морально і культурно-громадськи — це поставив собі метою УГК. На загальних зборах УГК 17 січня 1922 року було обрано спеціальну Організаційну Комісію, на яку було покладено такі задачі: а) подбати про допомогу українським ученим і культурним силам на Україні і б) подбати про врятування українських учених і культурних сил на еміграції — шляхом використання їх для культурно-просвітної праці і підготовки української молоді інтелігенції на вчених спеціалістів у справах техніки і господарства.

В склад комісії були обрані: Лісовод М. Ю. Шаповал, письменник-педагог Н. Я. Григорійв, проф. д-р. Б. П. Матюшенко, проф. О. К. Мицюк, інженір-лісовод М. К. Косюра, кооператор Б. М. Мартос, учений економіст С. І. Гольдельман і педагог І. С. Паливода.

Керівництво працею Організаційної Комісії обняв Голова УГК М. Ю. Шаповал, а з 1-го лютого до Комісії запрошено М. М. Галагана, з дорученням йому секретарської праці в Організаційній Комісії.

Голова Організаційної Комісії М. Ю. Шаповал ще в січні 1922 навязав листовно стосунки з Управою Всеукраїнської Спілки сільсько-господарських техніків, що перебувала на еміграції в Польщі. Представник Спілки проф. інж.-ліс. Б. Ю. Іваницький і його колеги (проф. інж. І. П. Шовгенів, інж.-технолог О. Михайловський, інж. хемик А. Фролов, учений агроном в Чередієв, проф. учений агроном і лікар ветеринарії І. Шереметинський та інші) радо привітали думку про заснування вищої української технічної школи і запропонували всі сили Спілки для здійснення цієї задачі. Вони незабаром прислали в Організаційну Комісію свій проект технічної школи на 2 oddіли (агрономично-лісовий і сільсько-господарсько-інженірний), котра мусіла бути організована, на думку М. Ю. Шаповала, як окремий технічно-господарський факультет при Українському Вільному Університеті в Празі. Одначе, приглянувшись до обставин і спробувавши ґрунт, Організаційна Комісія прийшла до переконання, що треба організувати вищу школу, як самостійну, коштами і заходами УГК.

В чеських кругах дали до зрозуміння, що принципіально думка УГК приймається прихильно і що школа повинна бути щось вроді короткочасних вищих курсів. Тому Організаційна Комісія спроектувала вищий 2-літній сільсько-господарський інститут з двома відділами. Але фахово-наукові круги чеські почали радити поширення часу навчання, справедливо вказуючи, що протягом двох років, хоч би і безперервочного навчання, можна б підготувати тільки вузьких спеціалістів, занегаючи глибшу загальну наукову підготовку.

Після порозуміння з міродайними колами чеськими Організаційна Комісія постановила вищу школу зробити трьохлітньою, з інтензивним навчанням і з метою пройти нормальну 4-літню програму закордонних вищих шкіл за 3-роки, використовуючи що-року 10 ½ місяців навчання, замість звичайних 8-ми. 25 лютого 1922 Управа УГК в складі М. Ю. Шаповала, Н. Я. Григоріва і д-ра Б. П. Матюшенка мала авдієнцію у п. Президента Ч. С. Республіки, проф. Т. Г. Масарика, на узгляднення якого представила прохання про допомогу українським культурним науковим силам і спеціально про засновання в ЧСР окремої української сільсько-господарської вищої школи для еміграції. Пан президент прихильно поставився до культурно-просвітних змагань братнього народу й обіцяв свою авторитетну підтримку при переведенні представлених йому проектів у життя.

Надійно і бадьоро працювала Організаційна Комісія над програмами, росписами, меморандумами то-що, терпеливо усовуючи всякі перешкоди, що несподівано ставали на її шляху з різних боків, і нарешті 1-го квітня було здобуто згоду Міністерства Закордонних Справ на матеріальну підтримку окремої української вищої школи, а з боку Міністерства Народньої Освіти і Земельних Справ на прихильне відношення і згоду ствердити статут цієї школи, яко 3-літньої. В остаточній редакції статут був представлений у Міністерство Земельних Справ, яке й ствердило його 16 травня 1922 приписом до УГК за № 35168—Іа. По статуту школа була названа приватним інститутом з вищешкільною організацією, як Українська Господарська Академія в ЧСР.

Академія складається з трьох одділів (факультетів):

І. Економічно-кооперативного, на 3 підвідділи:

1. економічний, 2. статистичний, 3. кооперативний.

II. Агрономично-лісового: 1. агрономичний, 2. лісовий.

III. Сільсько-господарсько-інженірного: 1. меліоративний, 2. с.-г. технологичний, 3. межовий.

Академія є установою Українського Громадського Комітету; догляд науково-фаховий за Академією взяло на себе Міністерство Земельних Справ, кошти на утримання Академії і студентства УГК отримує від Міністерства Закордонних Справ і здобуває з інших приватних джерел (жертв то-що). (Інші Міністерства в сфері їх компетенції також не відмовляють своєї допомоги).

Організаційно-науковою справою Академії керує автономно Професорська Рада на чолі з Сенатом і ректором Академії, а господарські і інші справи веде УГК через Управу і Адміністративно-Господарську Комісію, яка прийшла, згідно з статутом Академії, на місце Організаційної Комісії, що склала свої обов'язки, закінчивши свою працю, на загальних зборах 29 квітня 1922 р.

19 травня ц. р. Академію відкрито і Професорська Рада та Адміністративно-Господарська Комісія перейняли на себе ведення всіх справ Академії.

Було оповіщено прийом прохань від бажаючих вступити до Академії на 1 червня, але прохання поступали і після того речінця, так що Професорська Рада на 18 червня вже мала 656 прохань, які статистично показують цікаву характеристику української інтелігенції, що кинулась до своєї рідної вищої господарської школи.

Прийнято до Академії:

з середньою освітою	218
з незакінченою серед. освітою	32
	<hr/>
	всього 250

Не прийнято за браком вакансій:

з вищою освітою	12
з середньою освітою	121
з незак. сер. освітою	89
освітній ценз неустановлений	52
	<hr/>
	всього 274

крім того, передано на річні матуральні курси . . .	35
надіслано прохань після закінчення прийому . . .	97
	<hr/>
	всього разом 656

Прохання про зачислення в студенти Академії надходили й далі в великому числі.

Академія міститься в Подебрадах у готелі „Крале Їжіго“, а для лекцій користується аудиторіями місцевої середньої господарської школи та залом засідань повітової Управи.

Для безпосереднього вияснення потреб студентів і практичного їх задоволення організовано „Комітет допомоги студентам Академії“ із 6 членів; в склад Комітету входить від Адміністративно-господарської Комісії 2 представники (один від президії); від Професорської Ради — 1 і від Студентської Громади — 3 представники.

Крім того, при Академії зорганізовано кооператив, для якого асигновано також 5000 Кч.

Для удешевлення життя студентів організовано два інтернати: 1 в Подебрадському Замку на 50 осіб і 2-й в селі Полобець на 20 осіб. Для цих інтернатів придбано 70 комплектів ліжок і всього постільного приладдя.

На 1 липня лекторський склад Академії представлявся так:

1.	Професори: інж.	І. П. Шовгенів	(катедра гідротехники)
2.	„ уч. ліс.	Б. Ю. Іваницький	(катедра лісоводства)
3.	„ учен агр. і ветер.	І. Шереметинський	(„ „)
4.	„	О. К. Мицюк	(„ народнього господ.)
5.	„	Ф. А. Щербина	(„ статистики)
6.	„	В. Ю. Старосольський	(„ законодавства)
7.	„ д-р	Б. П. Матюшенко	(„ соціяльн. гігієни і санітарії)
8.	„	М. А. Шадлун	(„ геології)
9.	„ інж.	Грабина	(„ геодезії)
10.	„	С. І. Гольдельман	(економічна політика)
11.	Доценти:	Б. М. Мартос	(кооперація)
12.	„	С. Бородаєвський	(кредитова кооперація)
13.	„	С. П. Тимошенко	(економічна географія)
14.	„		

15.	Доценти:	інж.	М. С. Косюра	(лісовлаштування і таксація)
16.	„	„	Є. А. Сокович	(меліорація)
17.	„	уч. агр.	Чередієв	(ботаніка)
18.	„	інж. техн.	Михайловський	(механічна технологія)
19.	„	інж. хемик	Фролов	(хемічна технологія)
20.	„	„	С. Д. Комарецький	(хемія)
21.	„	„	Вікул	(хемія)
22.	„	„	Л. Д. Шрамченко	(статистика)
23.	„	„	А. Чернявський	(мінералогія)
24.	Лектори спеціальн. дисциплін:	вет. лік.	В. Королів	(ветеринарія)
25.	„	уч. агр.	В. Мельник	(спец. культ. рослин)
26.	„	інж. техн.	В. Туркало	(математика)
27.	„	філолог д-р.	М. П. Левицький	(українська мова)
28.	Асистенти:	„	Лисянський	(при катедрі фізики)
29.	Лектори мов:	„	С. Ф. Русова	(франц. мова)
30.	„	„	О. Безпалко	(німецька мова)
31.	„	„	Носкова-Бочковська	(чеська мова)

Піврічні матуральні курси при УГ Академії.

Для того, щоб дати змогу вступити в Академію особам, що примушені були вийти з 7 або 8 класи середньої школи, а також для тих, що мають певну фахову освіту, але не мають загальної середньої, при Укр. Господарській Академії уряджено піврічні матуральні курси. Прослухавши їх і витримавши відповідні іспити, слухачі курсів здобувають право на прийняття в дійсні студенти Укр. Госп. Академії.

На курсах викладають такі науки:

Українське письмо	. . . . .	2 год.
Чеська мова	. . . . .	2 „
Німецька мова	. . . . .	2 „
Економічна географія	. . . . .	2 „
Філософська пропедевтика	. . . . .	2 „
Фізика	. . . . .	5 „

15 год.

Нарисна геометрія	2 год.
Хемія	2 „
Алгебра	5 „
Геометрія	3 „
Тригонометрія	4 „
Природознавство.	3 „
Історія всесвітня	2 „
Історія України	2 „
Креслення	2 „
	<hr/>
	40 год.

Слухачів на курсах 36, яким дано право одночасово слухати лекції і в Укр. Господ. Академії.

Річні матуральні курси Укр. Гром. Комітету.

Для того, щоб дати змогу закінчити середню освіту українській молоді, яка війною й революцією була викинута з середніх шкіл, український Громадський Комітет організував річні матуральні курси, куди приймають осіб, що скінчили не менше 4 кл. гімназій або реальних шкіл. Після прослухання курсу наук за вищі класи середньої школи слухачі курсів мають тримати іспит на матуру в присутності представника Міністерства Народньої Освіти ЧСР, що дасть їм право вступу до вищих шкіл ЧСР та в Укр. Господ. Академію.

На курси прийнято більше 100 чоловік. Приміщено курси в Подебрадах, щоб для читання декцій використати лекторський склад Укр. Господ. Академії.

Наука на курсах провадиться трьома групами. Всім курсистам видають стипендії.

На курсах викладають такі науки:

Українська мова	2 год.
Чеська мова.	2 „
Німецька мова	2 „
Фізика	5 „
Природознавство.	4 „
Всесвітня історія	2 „
Історія України	2 „
Алгебра	5 „
	<hr/>
	24 год.

Геометрія	5 год.
Креслення	2 „
Хемія	2 „
Економічна географія	2 „
Філософська пропедевтика	2 „

36 годин.

Склад лекторів на матуральних курсах
Укр. Гром. Ком.

1. Комарецький Сергій . . . . . завідуючий курсами
2. Іваненко Євген . . . . . математика
3. Майстренко Іван . . . . . природознавство
4. Фролов Леонід . . . . . математика
5. Григоріїв Никифор . . . . . історія
6. Терлецький Маркіян . . . . . географія
7. Левицький Модест . . . . . укр. мова
8. Безпалко Осип . . . . . німецька мова
9. Добриловський Микола . . . . . філософ. пропедевтика
10. Вілінський Олександр . . . . . математика
11. Бочковська Марія . . . . . чеська мова
12. Лисянський Борис . . . . . фізика

ПРАЦЯ ОКРЕМИХ КОМІСІЙ.

І. Комісія допомоги голодуючим на Україні.

В липні 1921. року УГК, вражений звітками про голод, вважав за свій обов'язок причинитись хоч посередньо до допомогової акції, обравши для цього 5 серпня 1921. р. спеціальну комісію в складі: М. Ю. Шаповал, Н. Я. Григоріїв, О. К. Мицюк, О. Ф. Шаповал, С. Ріпецький, М. Кондрашенко, О. Чайківська, В. Копач. Комісії було доручено розробити й обміркувати докладний план для ведення акції допомоги голодуючим і втягнення в позитивну роботу в цім напрямі найширших кол українського громадянства без огляду на суспільно-політичні чи партійні симпатії. Комісія розпочала свою працю з кооптації в свій склад різних осіб, збільшившись в своєму складі по-над 20 осіб, постановивши оголосити себе незалежним від УГК Комітетом з метою цілком вільно і енергично розгорнути акцію. Сформована президія окремого Комітету з п. п. д-ра Дідуника, Кондрашенка, д-ра

Гірняка і ин. виявила повну нездібність до праці: кілька місяців складався статут, а потім Комітет замовк, не виявляючи жадної діяльності. 10 вересня Комісія була зліквідована Загальними Зборами УГК, відновившись вже як окремий, незалежний від УГК Комітет Допомоги Голодуючим.

2. Комісія УГК для допомоги українському студентству.

В меморандумі, що його Управа УГК подала Урядові Ч. С. Республіки на початку своєї діяльності, було вже зазначено, що в програму культурно-просвітної допомоги УГК ставить собі задачею організувати всебічну допомогу українській молодіжі, котра вчиться, чи хоче вчитись у Чехословаччині, при чім допомога мусить бути в першу чергу матеріальна, бо вже тоді по-над 600 українських студентів вчилось у вищих школах ЧСР, але жило в незвичайно тяжких матеріальних умовах, підлягаючи від недоїдання хворобам, особливо сухотам, про що УГК мав уже змогу фактично переконатись. УГК поставив у свою програму завдання організувати український вільний університет, але, довідавшись, що Укр. Університет з Відня став робити заходи про перехід до Праги, — УГК свою акцію в цім напрямі припинив, хоч уже мав згоду Уряду ЧСР на підтримку такого наміру УГК що-до засновання університету. З тим більшою енергією Управа УГК взялася за підшукання допомоги студентству, котре звернулось до УГК з проханням про порятунок, представляючи в своїх меморандумах реальні дані про своє, просто до одчаю, безнадійне матеріальне становище. Ведені Управою УГК переговори з представниками Уряду ЧСР увінчалися великим успіхом. 27 серпня 1921 року Міністерство Закордонних Справ дефінітивно дало свою згоду взяти українське студентство під таку саму опіку, як воно взяло руських студентів, і запропонувало УГК вияснити питання про влаштування інтернатів для 600 укр. студентів у Хоцені або вияснити можливість збудування під Прагою „Укр. студентського містечка“. Управа УГК повідомила голову Укр. Акад. Громади С. Ріпецького і представників „Студентської Помочі“ пп. Лемішку і инш., провадячи далі свою працю в зазначенім напрямі. На 13 вересня 1921 було призначено скликати Загальні Збори УГК,

які мали надати організаційний напрям усій акції і вибрати відповідний орган. На внесення Управи Загальні Збори вибрали спеціальну комісію УГК для „допомоги укр. студентству“: Н. Я. Григоріів (голова комісії) і Р. М. Лашенко та студенти О. Чайківська і М. Гавришук — члени комісії від УГК. Постановлено, щоб і Академічна Громада дала своїх трьох представників до комісії. Присутні на Загальних Зборах представники від „Студ. Помочі“ студ. Лемішка, Федашинський і Білобрам з „радістю“ на це згодились. Таким чином ця комісія могла-б керувати справою всієї допомоги, яку Чеський Уряд згодився дати УГК для врятування укр. студентства від злиднів.

Однак студенти Лемішка та інші на свою руку зробили таке: пославши трьох студентів у комісію для „інформації“, самі через два дні після Загальних Зборів УГК пішли до Міністерства Закордонних Справ і заявили, що вони не „давали мандату“ УГК для несення допомоги студентству і що вони просять призначені для УГК кошти на цю мету передати не УГК, а „Студент. Помочі“, яка сама буде розділювати ту допомогу, знаючи „ліпше“ потреби студентства. При тім були подані що-до УГК різні неправдиві інформації, які також пущено було поміж студентством і чеським громадянством, виставляючи УГК, яко „партійну“, „таємно-большевицьку“ і т. п. організацію.

Міністерство спинилося з видачею допомоги студентам, аж „поки Українці не помиряться“, і вже було мало намір відступити від цієї справи, але на прохання Управи УГК прийшло до переконання, що треба справу студентської допомоги не спиняти, а передати її в громадські руки. На нараді 24 жовтня в Міністерстві Закордонних Справ було постановлено передати справу допомоги і кошти спеціальному Комітетові, складеному парітетно з трьох представництв: 1. Українського Громадського Комітету, 2. української професури і студентства та 3. Чеської професури і студентства. 11 листопада такий „Чесько-Український Комітет“ з 24 членів (по 8 від кожної сторони) склався, під проводом Голови проф. д-ра Бідло та його заступників: Н.Я.Григорііва (від УГК) і проф. д-ра О. Колесси (від УВУ); скарбником був обраний чеський проф. д-ра Капрас, а секретарями студ.

Володимир Золотаренко (від УкАкГр) та один чеський студент. Від УГК до Ч-Укр. Комітету Загальні Збори 27 жовтня 1921 вибрали: М. Ю. Шаповала, Н. Я. Григоріва, Р. М. Лаценка, М. С. Косюру, С. Рінецького, О. Чайківську, М. Гаврищука і С. Веретку.

З 11/ХІ 1921 справа матеріальної допомоги перейшла юридично до Чесько-Українського Комітету, на УГК було залишено обов'язок дбати про правну допомогу, медичну, харчеву і т. п. для прибуваючих вчиться, що УГК і робив протягом цілого року, в екстрених випадках даючи навіть матеріальну допомогу студентам, полагоджуючи взуття в своїй шевській майстерні і т. п.

„Комісія УГК допомоги укр. студентства“ припинила своє існування з 27 жовтня 1921, але вся допомогова праця для студентства велась відповідними відділами УГК (регістраційним, культурно-просвітним, медичним то-що). Здобувши кошти і спричинившись до заснування Ч-Укр. К., УГК вважає свою задачу що-до студентства успішно виконаною.

3. Комісія УГК для влаштування „Української Хати“.

На Загальних Зборах УГК 13 вересня 1921 р. було обрано вищеназану Комісію в складі: пань М. Мартосової, О. Шаповалової, Г. Григорівої, І. Кондрашенкової і п. п. М. Косюри, Р. Лаценка і М. Балаша, яким доручено було вияснити всі можливості для організації української столової-каварні з тим, щоб вона була осередком, де збиралась би українська колонія, одержувала б здоровий і дешевий харч, а також, щоб цей осередок став „Українською Хатою“, як центром культурно-громадського українського життя. Потреба в такому осередкові величезна, колонія українська в Празі не менша 2000 осіб, а тому вигляди на існування такого громадського осередку цілком добрі. Комісія потратила велику силу часу і праці для здійснення свого завдання, одначе через брак помешкання та неймовірну дорожнечу і, головне, через брак коштів у УГК це завдання здійснити не змогла, через що Загальні Збори УГК 31 січня Комісію скасували, відкладаючи всю цю справу до ліпших часів.

4. Комісія УГК для допомоги українським ученим і письменникам.

31 січня ц. р. Загальні Збори обрали Організаційну Комісію в справах організації вищої господарсько-техничної української школи і для допомоги україн. ученим і письменникам. В частині що-до організації вищої школи (Академії), діяльність Комісії знаходить свій огляд у спеціальному розділі, а що-до допомоги укр. ученим і письменникам, то все це питання протягом року стояло в УГК так: ще в осени УГК звернувся до різних осіб і інституцій з проханням узгляднити становище українських учених і письменників, які перебувають у незвичайно тяжких обставинах, як на Україні, так і на еміграції. „Чеський Комітет для допомоги ученим в Росії“ свою допомогу ніс виключно для руських учених Петербурга і Москви; обіцяв при нагоді дати допомогу і українським, але нічого не зробив і досі. Управа УГК в лютім місяці піднесла цю справу перед П. Президентом Ч. С. Республіки, який, яко професор, з особливою увагою взагалі ставиться до життя учених. П. Президент поставився прихильно до справи і, за його допомогою, здійснився задум УГК що-до організації Укр. Господарської Академії, котра сама по собі є одною з форм допомоги українським ученим і письменникам.

Опірч того, УГК відкрив кілька наукових стипендій. Ці стипендії що-місячно УГК видає особам, які пишуть поважні наукові праці.

На Україну УГК вислав кількадесятя посилок через організацію д-ра Нансена для українських учених у Києві і Харкові. Комісія для допомоги ученим склала свої обовязки 29 квітня 1922, а всю зазначену акцію веде і має поширити Управа УГК.

5. Комісія УГК для влаштування українського відділу на сільсько-господарській виставці в Празі 13—17 травня 1922.

Визнаючи велике значіння справі поширення правдивих інформацій про Україну, особливо ж про її культурний і господарський стан та можливости, Управа УГК 2 березня 1922 р. сформувала спеціальну Комісію для влаштування українського відділу на виставці в складі:

голова інж. лісничий М. С. Косюра, секретар С. І. Гольдельман, члени: проф. О. К. Мицюк, доцент Б. М. Мартос, І. С. Паливода.

Комісія добула від Виставочного Комітету Чеськословацької Хліборобської Єдноти грошову підмогу на влаштування відділу в розмірі 15000 кч.

Спільною працею членів Комісії, а зокрема, дякуючи великим трудам П. н. Косюри і Гольдельмана, відділ дав поважну кількість експонатів: діаграм, картограм, книжок, мап, малюнків, вишивок, різьбярських робіт, фотографій і т. ин., завдяки чому чеське громадянство вперше мало змогу ознайомитись з дійсною Україною.

ПЕРЕШКОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ УГК.

Нема чого казати, що праця громадської організації на еміграції не може йти без великих і тяжких перешкод. Оглядаючи ці несприятливі чинники, треба признати, що всі вони коріняться не в об'єктивних обставинах, які представляє Ч. С. Республіка і чеське життя, а у властивостях української еміграції в цілості і окремих її елементів. З чеського боку УГК зустрів і зустрічає щире і прихильне відношення, бажання допомогти Українцям, не покидати їх „на волю божу“, а по-людськи поставитись до людей. Від Українців Чехи вимагають тільки одного: невтручання в чеські справи і невтягання Чехів у внутрішні українські справи, дрібні сварки та інтриги. У Чехів ще раніш виробився через це погляд, висловлений одним їхнім видатним державним діячем, що Українці *element nestatotvornu* (нездібний до державної творчості елемент). Доки Українці ще справді не створили української держави, то фактами тяжко аргументувати проти такого погляду. Одначе, не можна не згодитись, що поведінка Українців може спонукати чужих людей виносити нам такі осуди. Прикладів для цього дає багато українська еміграція в Чехословаччині, але тут треба вказати тільки деякі з тих, що безпосередньо або посередньо впливали негативно на роботу УГК.

1. Після заснування УГК велася агітація, буцім-то УГК є організація „партійна“, що дає допомогу тільки своїм партійним однодумцям. Що це злісна вигадка, видно з цілорічної праці УГК, котрий дав ту чи іншу допо-

могу більш, як 2000 українських громадян, без огляду на їх політичні переконання, нікого не питаючи, до якої він партії належить. Для УГК було задачею тільки одно— допомогти українським громадянам на еміграції. Сам УГК складається з людей різної політичної природи і переконань, з великою участю людей безпартійних, що видно хоч би з прикладеного списку членів УГК.

2. Проти УГК виступила група есерів на чолі з М. Грушевським, що обвинувачував („Борітеся-Поборите“, ч. 9), що УГК заклався для „конкуренції“ з Світівською Місією і вступив в союз з світввою контр-революційною буржуазією. Розглядаючи діяльність УГК, читач і об'єктивний громадянин здивовано тільки здвигне плечима на цей видатний факт нерозуміння М. Грушевським і К-о простих громадських з'явищ: начеб-то „Світівська Місія“ займається допомогою українській еміграції, щоб УГК міг конкурувати з нею. Що до „союзу з світввою контр-революційною буржуазією“, то цей „союз“ пан М. Грушевський вважає мабуть монополією „Світівських Місій“, в чім УГК, розуміється, з Світівськими Місіями конкурувати не може й не зможе.

3. „Українська Трибуна“ накидалася на УГК за те, ніби УГК має на меті конкурувати з Місією УНР і перебрати її функції на себе. При тім, що ніби УГК заключив „федерацію“ з руськими ес-ерами. Безпідставність тверджень пражських таємних кореспондентів „Укр. Трибуни“ настільки очевидна, що не варто її доводити.

4. Прихильмики п. Петрушевича, обвинувачували УГК в намірі „захопити владу“ в ЗУНР, роскласти армію ЗУНР, знищити „диктатуру“ й т. п. Доказом „громадянського“ відношення до УГК з боку офіційних чинників галицького „патріотизму“ є ось такий приказ, виданий командою табору Йозефів за підписом українських Старшин...

Денний приказ ч. 18.

Йозефів, 26 січня 1922.

Точка 2:

Горожанський Комітет в Празі — заборона користуватися з його інтервенції (дв. 71—22).

На звідомлення ВВДЗУНР в Празі див. ч. 22 з 21 с. м. В останніх часах лучається, що приналежні

до табору, звільнені з інтернування, стараються о дозвіл на побут в ЧСР через так званий „Горожанський Комітет“. З огляду на се, що інтенції і цілі тогож Комітету не криються з такимиж нашого зверхнього уряду як і загалу нашого громадянства, дальше, з огляду на це, що інтереси наших всіх горожан заступає на зовні (перед Чсл. властями) виключно до цього лише компетентне Представництво ЗУНР в Празі — наказую, щоби ніхто із приналежних до табору в Йозефові на будуче не користувався інтервенцією тогож Комітету в ніякій справі.

Вольф—полковник.

За згідність—Котик—сотник.

Як Українці-Галичани реагували на цей приказ, показує раніш наведена статистика зареєстрованих в УГК Українців з Галичини.

УГК ні з якими „місіями“ не конкурує і веде ту роботу, якої не веде ніхто инший, одначе треба признати, що нести допомогу еміграції при вказаних фактах не зовсім легко. Управа УГК утримується від висловлення своєї оцінки вказаних фактів: вони говорять самі за себе.

4. Дбаючи про навязання добрих стосунків з Чеським громадянством, що об'єктивно не може бути не корисним для установлення добрих взаємин між Чеським і Українським народами, УГК прийняв запрошення Празької Міської Думи на ялинку, яку Чеське поступове громадянство під протекторатом Думи влаштувало для біженців з Росії і України 9 січня 1922. р. Одначе, знайшлись українські „патріоти“, як от представники української академічної громади: пан Черкавський і Золотаренко, що раніш згодилися, а потім невідомо з яких причин відмовилися в імені всього укр. студентства від участі в святі ялинки, а група реакційного українського студентства під проводом членів студентського приватного Т-ва „Січ“ (сотник Яворський, Шипайло й инш.), напали на членів президії УГК перед входом на ялинку і при великому збіговиську вимагали туди не йти. Тактичною метою цих реакційних елементів — політична орієнтація яких не дозволяє єднатися з чеським громадянством, — було не допускати фактів доброго єднання між Українцями і Чехами, а це об'єктивно вело до унеможливлення допомогової праці для української

еміграції. Хто пробував організувати в чужому суспільстві допомогу для укр. біженців, той може достойно оцінити значіння таких випадів.

5. Бажаючи цілком зруйнувати працю допомоги українській еміграції, де-які особи, про „сменовеховство“ яких сповіщала большевицька преса і які, на жаль, були членами УГК, видали на загальні збори УГК 17 січня поручення 42 особам реакційно-монархичного і навіть уголовного характеру, щоб провести їх у члени УГК. „Сменовеховські“ агенти відважились на це, а ті, що за ними стояли і їх інспірували, були в цім певні, що введення антигромадських авантюристичних елементів в УГК зруйнує його роботу, майоризувавши дотеперішніх членів УГК. „Сменовеховські“ і чорносотенні елементи поєднались проти соціалістів і демократів з метою позбавити українську еміграцію допомоги. УГК виключив за цю роботу із числа своїх членів: пп. Кондрашенка Миколу, Кондрашенкову, Ївгу та Харуся Микиту. Виключені повели потім публичну клеветницьку „кампанію“ проти УГК, але члени його з документами в руках довели прилюдно всю безпідставність їхньої акції і українське студентство на провокацію не піддалось, а достойно оцінило злочинну роботу ворогів української справи.

6. Коли УГК поставив справу з Господарською Академією актуально і подав статuti і програми та списки кандидатів в лектори Академії на затвердження відповідних інституцій, то знайшлись знов люди, що розпочали клеветницьку кампанію з метою зруйнувати й цю велику культурну справу. Студенти „патріоти“ п. п. Охрим і Паславський, одержавши інструкції від „високих, патріотичних“ авторитетів, пішли в Чеське Міністерство Народньої Освіти, де була справа Академії на розгляді, і заявили, що українське студентство проти цієї Академії, що до неї мовляв закликають некваліфіковані українські сили, що Академія буде компромітацією для чеської науки, бо Українці не мають ще досить наукових сил і т. п. Де-які чеські елементи були також вгятуні в боротьбу проти заснування Академії, послали телефонограми в Міністерства і говорили, що незабаром буде українське студентське віче, яке протестуватиме проти заснування української Академії. Представники УГК були ознайомлені з цією акцією „патріо-

тів“ чеськими авторитетними колами, які висловили величезне здивування, що є така нація на світі, сини якої на еміграції протестують проти культурного огнища цінного для всієї нації. Окрім того, ті ж чеські кола, розібравшись у мотивах українських „патріотів“, заявили представникам УГК, що вся акція була інспірована. Українські студенти агрономи і лісоводи, дізнавшись про злочинну акцію, на прилюдному вічі висловили протест проти неї, дякували УГК за заснування Академії і послали чеським інституціям прохання про підтримку справи Академії. Культурність Чехів перемогла темноту де-яких українських „братів“ і тому Академія стала фактом.

7. УГК, як то видно з усього звіту, зайняв таку ділянку громадської праці, на якій до приходу УГК ніхто не важився виступати, одначе, коли УГК розвинув певну працю, то, на жаль, він не міг здобути на зрозуміння своєї громадської і національно-культурної ролі навіть у колах, що претендують бути „сіллю землі“ в українській культурі. Заходи УГК що-до допомоги ученим, що-до відшукання засобів для організації видавництва наукових книг, що-до заснування Академії зустрілися з критикою УГК в тім напрямі, що це „не його діло“. Претензії де-яких осіб ішли до того, що вони — дійсно нічого не роблячи в справах допомоги ученим чи видавництва — разом із тим уважали за свої привілеї цим займатися, але не займалися і не займаються. Ці кола займалися недвозначною демагогією й приймали під своєю курателею таких „провідників“ студентства, як п. п. Черкавські, Золотаренки, Лопатюки і т. п. П. Золотаренко зробив уголовно-карний вчинок в УГК і заявив потім, що зробив те ніби з доручення поліції, недвозначно пишаючись своєю поліційною ролею. Згодом виявилось, що Золотаренко (і Лопатюк) є ще й агентами польської дефензиви. Нарешті Золотаренко, обікравши Чесько-Український Комітет на 55000 ч. к. і Укр. Академічну Громаду на 10000 ч. к., зник. А ще так недавно він був під особливим захистом усіх, хто нападав на УГК. Українська еміграція, як і всяка інша, дає певний відсоток морально зіпсованих і низьких типів, що являється ганьбою і соромом українського народу. Але дивно, що так звані „здорові“, „державні“ і т. п. — елементи беруть під свою

опіку всяких пройдисвітів і перешкаджають тим, хто робить безумовно корисне громадське діло.

Ми подали кілька фактів, що малюють ті умови, в яких працює єдина закордонна українська організація, що дає допомогу й пристановище тисячам наших нещасливих земляків, без огляду на їх соціально-політичну віру чи особисті симпатії та прикмети. До УГК, як до острову, життя прибиває різні уламки нашої катастрофи, і УГК дбає по змозі про їх та намагається піднести ображену честь поневоленої нації і її фізичну та моральну гідність. При цім УГК зустрівається зі злобою в колах тих руїнницьких елементів, що вважають себе верхівям нації. Емігрантська маса, трудові елементи її, зрозуміли працю УГК і йдуть до його, як до порадики, помішника й друга. В цьому УГК черпає непохитну моральну силу для продовження своєї праці, разом із тим, без вагань і сумнівів, твердо поборюючи антигромадські елементи, які ніде не були громадянами, а тільки анархично-міщанськими одкидьками й намулом життя.

З найкращим признанням УГК оцінює високогуманну, доброзичливу й безінтересовну працю чеських публичних і громадських установ та людей, особливо працю Міністерства Закордонних, Земельних і Просвітних справ та Червоного Хреста. Українська еміграція відповідно оцінить чисто-братерське відношення Чеського народу, якому на цім місці Український Громадський Комітет висловлює глибоку та щиру подяку. В цю сумну ніч українського лихоліття допомога Чеського народу особливо цінна і повчаюча: люде й приятелі пізнаються в нещасті.

І Українці повинні зрозуміти, що в сей час підтримання еміграції на певному моральному і культурному рівні є громадсько-культурна задача, здійснення якої можливе при умові доброзичливого відношення того народу, де Українці знайшли притулок і людяне трактування. В наш жорстокий час — це велика цінність. Окупована наша країна страждає неймовірно: тому еміграція, ведучи культурну працю, дбаючи про зріст людської і громадської свідомости українських громадян, виконує свій елементарний громадський обовязок перед рідним краєм.

ЗАГАЛЬНИЙ ПЛАН ПРАЦІ УГК В НАСТУПНОМУ РОЦІ.

Управа УГК вважає, що вся робота УГК в наступному році буде тільки продовженням і поширенням того, що було започатковано і ведено в попередньому. Однак з попереднього звіту випливає кілька окремих завдань, що логічно витікають з усього змісту нашої праці.

1. Справа опікування. Прибування біженців не зменшується, лихі умови життя на всіх українських землях і голод та жорстокий окупаційний режим на В. Україні, Галичині, Волині, Буковині виганяють наш люд з рідних місць буквально світ-за-очі. Приходять майже голі, голодні, хворі. Збільшуються випадки приходу жіноцтва, що часто мандрує пішки тижнями і прибивається ледви живе до Чехословаччини. В останні часи збільшується наплив робітництва, іноді з жінками й дітьми.

Люде розпорозуються по роботах, що не так легко здобути. З цього випливає задача УГК дбати про задоволення елементарних потреб біженства: харчі, пристановище, одяг, медична та трудова допомога — мусять бути головною задачею УГК.

Для досягнення цієї мети потрібно:

а) Закладати перехідні станиці в провінції, щоб люд не скупчувався в Празі, не марнував часу на великі переходи та переїзди.

б) В першу чергу в Празі треба закласти осередок для одержання фізичної й культурної страви — „Українську Хату“.

в) Для влаштування гуртової праці нашої інтелігенції треба закладати хліборобські колонії, деб емігранти могли жити гуртками, в спільній праці і розвазі, а так само кооперативи та трудові артілі, хоч це справа не легка і потребує коштів, організаційного завзяття та хисту (якими наше громадянство, на жаль, не виблискує).

г) З огляду на важкі умови здобування праці УГК мусить подбати про трудові елементи еміграції і добитися таки, щоб чеські професійні спілки допустили українських робітників і селян до праці без перешкод, вбачаючи в емігрантах не конкурентів, а нещасних братів по трудовій недолі.

д) Коли б умови ці не змінилися, то УГК повинен подбати, щоб трудові елементи еміграції самі організувалися професійно і гуртом захищали свої інтереси при підтримці з боку УГК.

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНА СПРАВА.

З заснуванням Української Академії і матуральних курсів можна вважати, що хоч і не вся, але значна частина інтелігентної еміграції має змогу задовольняти свої культурно-наукові потреби. В цім напрямі УГК мусить подбати, щоб вказані підприємства поширювались і по можливості вбирали в себе підхожі елементи.

Одначе треба звернути увагу на пів-інтелігентські елементи і молодіж, яка не закінчила своєї середньої загальної чи технічної освіти. В цім напрямі досягти треба того, щоб де-яку частину цих людей направити в спеціальні середні і вищі школи на науку, але також подбати про заложення спеціальних українських курсів по кооперації, тракторне і сільсько-господарське машинознавство, загальне хліборобство, садівництво, пасічництво, сушка і консервація овочів і фруктів, рибальство і т. п. Протягом 3—4 або 8—10 місяців люде, що мають елементарну науково-техничну підготовку, могли б добре спеціалізуватись в певній галузі господарства і бути техніками-інструкторами на Україні, що так тяжко бідна технічними і взагалі грамотними в господарстві силами.

Одначе ще більшу увагу мусить УГК звернути на культурно-просвітну і господарську допомогу селянству і робітництву, якого під опікою УГК є вже дуже багато. Для робітника—майстерство, для селянина — безмежний обсяг сільського господарства є конечна умова існування, тому кожний селянин і робітник мусить чогось навчитися в чужому й такому культурному краю, як Чехословаччина, щоб вернутись додому свідомим практичним господарем, або вивченим фаховим робітником — наша Україна так потребує господарсько-техничної грамоти.

Тому УГК мусить подбати, щоб селянство і робітництво перейшло через спеціальні коротко-часові курси, попрацювало в культурних господарствах, підприємствах і чогось навчилось.

Розуміється, що ніяка наука неможлива без книжок, а тому видавництво науково-популярних книжок по всіх важніших питаннях суспільного і господарського життя мусить увійти в програму праці УГК. Здійснити це тяжко через брак коштів, але коли в укр. еміграції не згасли творчі сили, то вона зможе здійснити цю не аби-яку задачу. Утворення великого українського видавничого кооперативу, членами якого мусіли б стати сотні і тисячі наших емігрантів, стоїть на черзі.

Громадсько-організаційні завдання, що випливають з попередніх міркувань, мусять здійснювати всі українські громадські організації: УГК, Господарська Академія, Університет, Студентські Громади, Місцеві українські громади, що вже потроху складаються, але в цій праці мусить бути певна пляновість і координація.

Цю задачу загальної координації могла б виконувати українська культурно-громадська часопись, до створення якої могла б узятись українська еміграція.

Медична допомога, як от, улаштування української санаторії, захист жіноцтва і дітвори, опіка над інвалідами, утворення школи для дітей — це самозрозумілі завдання.

Переведення вищевказаної праці в життя може здійснитися, коли покладені в основу праці УГК принципи будуть і далі непохитно додержуватись, а саме:

а) Громадськість, цебто, робити гуртом — методом громадським, отверто, підконтрольно і боротися з карєризмом та індивідуалізмом окремих „діячів“, що претендують всяку справу виставляти, як своє індивідуальне діло, але при тім вимагають від громадянства підмоги грошима, борючись разом проти громадського контролю; такі люде внесли багато гіркого в життя своїми спекуляціями на патріотизмі жертводавців.

б) Безпартійність, цебто, досягання не спеціальної партійної мети, а здобуття цінностей загально-людських і уділювання їх кожній потрібуючій людині. Це не значить, що таку роботу можуть робити тільки „безпартійні“, „аполітичні“ люде — ці якраз менше всього здатні до творчої роботи, не маючи ніяких суспільних ідеалів і програм громадської роботи. Безпартійність УГК полягає в тім, що він уділює допомогу громадянам, незалежно від їхніх суспільно-політичних, релігійних чи

національних поглядів, маючи на увазі тільки українських громадян, які до його звертаються.

в) Притягнення до громадської праці людей, здібних до праці і не заплямованих антигромадськими вчинками й тенденціями. Останні роки дали змогу пізнати багатьох на державно-громадській роботі з іншого — негативного боку. Од співробітництва таких елементів УГК остерігається так само, як і від людей, що належать до груп по своїй ідеології антигромадських.

Стоючи на цих принципах, УГК далі провадитиме свою працю, вартість якої оцінять ті, кому УГК полекшив існування або прийшов з допомогою в лихій годині.

УПРАВА УГК.

Прага, 1. липня 1922 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ 7 ЛИПНЯ 1922.

„Заслухавши звіт Управи за рік діяльності УГК в Чехословацькій Республіці, Надзвичайні Загальні Збори УГК з повним задоволенням констатують, що розпочата в скромних розмірах робота Комітету протягом року його існування набрала широкого розміру (масштабу), що та робота не тільки в великій мірі послужила інтересам задоволення фізичного існування української еміграції, врятування її часто від загибелі, але що наслідком діяльності Комітету українська еміграція має можливість задовольнити і свої культурно-духові потреби, що українську еміграцію в ЧСР завдяки праці Комітету трактовано на рівні з еміграціями інших народів.

Н. Загальні Збори УГК висловлюють надію, що праця Комітету, проваджена в тому ж напрямі, приведе до утворення коло УГК осередку кращих елементів української еміграції, яка буде справжнім джерелом для вербування робітників культурного, національного і державного відродження України.

Н. Загальні Збори приймають до відома звіт Управи за минулий рік, одобряють її минулу діяльність — висловлюють побажання з найбільшою енергією провадити і здійснити намічений план діяльності на майбутнє.

Підкреслюючи особливо виявлену головою Управи М. Ю. Шаповалом енергію і працю для досягнення мети Комітету, Надзвичайні Загальні Збори висловлюють

Управі свою подяку за її діяльність протягом року існування УГК в Чехословацькій Республіці.“

СПИСОК

осіб, що були членами УГК на 1 липня 1922 р.

1. Антонович Дмитро — проф. Укр. Універс., письменник, бувш. міністр мистецтва, посол УНР до Італії.
2. Балаш Микола — кооператор
3. Богацька Валерія — асист. при кат. ботаніки
4. Богацький Павло — літератор
5. Галаган Микола — бувш. член Центр. Ради і посол до Венгрії і Румунії
6. Гольдельман С. — доцент Укр. Господ. Акад., був. заст. Мін. Праці, літератор
7. Гончаренко Антоніна — Др.-лікар
8. Гордієнко Григорій — учитель
9. Григориїв Никифор — письмен., педагог, був. член Центр. Ради, був. Міністр Освіти
10. Григориїва Ганна — учителька
11. Грицай Григорій — учитель
12. Жуківський Іван — студент техніки
13. Загринівський М. — студент техніки
14. Іваницький Борис — проф. Укр. Госп. Акад., був. заст. М-ра Зем. Сп.
15. Коберський Кароль — літерат.-економ., правник
16. Ласковенко Василь — студ. медик
17. Лашенко Ростислав — проф. Вільн. Укр. Універс.
18. Левицький Віталій — студ. філософії
19. Літов Стефан — Др.-лікар
20. Лоська Івга — друж. професора, був. уряд. Київ. Окр. Вод. Шляхів
21. Лоський Кость — проф. Укр. Вільн. Унів., був. посол УНР в Швеції.
22. Лях Василь — студ. прав.
23. Мартос Борис — доц. Укр. Госп. Акад., був. Мін Фін., кооператор
24. Мартос Марія — учителька.
25. Марченко Петро — учитель
26. Матюшенко Борис — лікар, проф. Укр. Госп. Акад., доц. Укр. В. Унів., був. Мін. Здоровля
27. Матюшенко Марія — статистик

28. Михайловський Ол. — інж.-технолог, доц. Укр. В. Унів., кооператор
29. Ніраз Юрій — правник, кооператор
30. Остапович Михайло — журналіст
31. Паливода Іван — педагог, був. Мін. Пошт і Тел.
32. Ріпецький Стефан — правник, кооператор
33. Сисак Микола — Лікар
34. Станиславський Кость — студ. медик
35. Старосольський Волод. — проф. Укр. Вільн. Унів., був. заст. Мін. Загран. Справ, адвокат, письмен.
36. Ступницька Ганна — студентка філософії
37. Тимошенко Володимир — доц. Укр. Вільн. Унів.
38. Фролов Леонід — інж.-хемік, доц. Укр. Госп. Акад.
39. Фуртак Марія — студентка філософії
40. Чайковська Ольга — студентка медицини
41. Чернуха Григорій — кооператор, студент
42. Шаповал Микита — письменн., ліс. інж., був. член Центр. Ради
43. Шаповал Ольга — учителька
44. Шереметінський Іродіон — проф. Укр. Госп. Акад.
45. Шовгенів Іван — інж., проф. і ректор Укр. Госп. Акад.

ГРОШЕВІ ОБОРОТИ ПО 1 СІЧНЯ 1922 (ЗА 6 МІСЯЦІВ).

Прибутки:

1. Одержано від різних інституцій ЧСР	327961.— кч.
2. Одержано від Місії Методистів	2952.— „
3. Одержано підчас лекцій і диспутів	1474.30 „
4. Одержано від Українців в Америці через „Свободу“	4800.— „
5. Одержано від пп. Грицаїв з Америки 10 дол.	910.— „
6. Одержано від української Громади в Елізабоні (Америка)	3250.— „
7. Одержано від Чорного Йозефа	100.— „
8. Одержано від Погребняка в Румунії	114.— „
9. Одержано від Лоської Івги	100.— „
10. Одержано дрібних жертв	1066.70 „
11. Повернено боргів	1725.70 „
12. Внесено членських вкладок	470.— „
	<hr/>
	Разом 344923.70 кч.
13. Одержано матеріялами	208000.— „
	<hr/>
	Всього 552923.70 кч.

Видатки:

1. Організаційна і правна допомога.	
а) Роз'їзди і командіровки	3820.— „
б) Фотографічні картки для документів біженців	1156.60 „
	<hr/>
	Разом 5276.60 кч.

II. Медично-санітарна допомога.	
а) Витрачено на ліки по рецептах	2137.97 кч.
б) Витрачено на лікування зубів	2585.— „
в) на амбулаторне лікування	13146.— „
г) на лікування хорих в санаторіях	13600.— „
д) на лікування хорих в лікарнях	4402.— „
е) на поліпшення харчів хорим	2496.20 „
є) на лазню і мило для збігців	1582.40 „
Разом	39999.57 кч.
III. Освітня допомога.	
а) Куплено книжок і підручників для студентів	2060.45 кч.
б) Витрачено на сніданки для студентів . . .	4608.— „
в) Витрачено на помешкання для студ. на за-	960.— „
няття	960.— „
г) Куплено приладдя для рисування студентам	1595.20 „
д) Видано грошових допомог студ. і т-вам . .	49500.65 „
е) Ріжні видатки по культ.-освіт. справах . .	500.— „
Разом	59224.30 кч.
IV. Трудова допомога.	
а) Видано допомоги на проїзд до місця праці	19326.20 кч.
б) Витрачено на шевську майстерню	7260.90 „
в) Витрачено на кравецьку майстерню	3812.50 „
г) На організацію лісової артілі	5016.15 „
Разом	35415.75 кч.
V. Матеріальна допомога.	
а) Витрачено на харчування збігців на Станиці	55163.90 кч.
б) На святочну вечерю збігцям в Ужгороді	300.— „
в) На святочну вечерю робітничим сотням у	
Празі	100.— „
Разом	55563.90 кч.
VI. Канцелярські видатки.	
а) Витрачено на канцелярські приряди, книги	
і ин.	10227.96 кч.
б) На поштові марки і телеграми	703.65 „
в) На помешкання і опал	6775.— „
Разом	17706.61 кч.
VII. На придбання мебелі	17620.— „
VIII. Платня співробітникам	82657.— „
IX. На видавничі справи	11405.— „
X. Допомога іншим громадським уста-	
новам:	
а) Ужгородському Комітетові	5016.85 „
б) „Просвіті“ в Моравській Остраві	240.— „
Разом	5256.85 кч.
Видано матеріалами	39035.— „
Всього	368660.88 кч.
Залишилось на 1 січня 1922 готівкою в касі	14798.13 „
Залишилось на 1 січня 1922 в Легію Банку на біж. рах.	500.— „
Залишилось на 1 січня 1922 в річах	168965.— „
Разом	552923.70 кч.

